

Zagotovitev izplačila plač v gospodarskih organizacijah

Zvezni izvršni svet je te dni sprejel odločbo o zagotovitvi sredstev za izplačilo 60 odstotkov zasluženih plač delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij tudi tedaj, kadar te organizacije ne ustvarijo dohodka, iz katerega bi bilo mogoče te plače izplačati, ali tedaj, ko ga po obračunu ustvarijo, pa nimajo sredstev za to izplačilo. Načelo zagotovitve izplačila dela zasluženih plač je bilo sprejeto v našem sistemu že prej, vendar so dosedanj predpisi dopuščali različna tolmačenja in jih ni bilo mogoče uporabljati v vsakem primeru. Ta odločba odpravlja te pomanjkljivosti v dosedanjih predpisih.

V osnovi našega gospodarskega sistema je, da so plače delavcev in uslužbencev v gospodarskih organizacijah odvisne predvsem od poslovnega uspeha, ki ga doseže gospodarska organizacija v svoji dejavnosti. Delavci in uslužbenci organizirajo samostojno v največjem delu poslovanje gospodarske organizacije, v kateri delajo, pa je odvisnost plač od poslovnega uspeha gospodarske organizacije nujna predpostavka take samostojnosti in delavskega samoupravljanja v gospodarstvu. Brez tega bi v danih pogojih ne bila zajamčena proizvodnja najpotrebnejših dobrin in večja delovna produktivnost.

Vendar v družbenem gospodarstvu ni mogoče tega načela izpeljati do kraja in absolutno. Zaradi različnih činiteljev — velikost družbenih sredstev, tehnična razvitost in podobno — pogosto nastanejo zelo občutne razlike v dohodkih gospodarskih organizacij, za katere ni nujno, da so v sorazmerju s sposobnostjo in trudom njihovih delavcev in uslužbencev. Zato je lahko tu to načelo odvisnosti plač od poslovnega uspeha gospodarske organizacije uporabljeno samo delno, kolikor to zahteva dana stopnja samostojnosti gospodarskih organizacij in potreba materialne spodbude, da se proizvaja tisto, kar je potrebno, in da se gospodarji z družbenimi sredstvi in delom osebnih dohodkov delavcev in uslužbencev morajo biti delno vezani na njihovo individualno sposobnost in trud na delovnem mestu, ne glede na to, če je in v kakšni meri gospodarska organizacija ustvarila in realizirala potrebno vrednost proizvodov.

Veljavni predpisi postavljajo obveznost, da se plače najmanj enkrat na mesec obračunajo in izplačajo. Če gospodarska organizacija ne ustvari potrebnega dohodka, ali nima sredstev v svojem rezervnem skladu, je po teh predpisih dolžan občinski ljudski odbor zagotoviti to izplačilo do višine 60 odstotkov plač, obračunanih po tarifnem pravilniku na temelju delovnega časa in doseženega delovnega učinka. Ta obveznost velja, dokler odbor ne podvzame ukrepov za sanacijo ali likvidacijo gospodarske organizacije, ali če se ne sporazume z njo, da bo poslovala tudi brez zagotovitve plač. Čeprav predpisi tega izrecno ne povedo, je jasno, da mora veljati to tudi v primeru, kadar gospodarska organizacija po obračunu ustvari potreben dohodek, pa nima razpoložljivih sredstev za izplačilo plač, ker se ni dobila plačila za prodano blago, ali pa je sredstva porabila za druge namene in podobno. Na zahtevo odbora je gospodarska organi-

zacija dolžna v naslednjih obračunskih razdobjih vrniti zneske, ki jih je njej zagotovil.

Kljub takim predpisom določeno število gospodarskih organizacij ni izplačevalo plač, pogosto tudi več mesecev. Po neki anketi je bilo v 86 okrajih 180 primerov, da niso bile plače izplačane en ali več mesecev, bilo pa je tudi več primerov, ko plače niso bile izplačane v določenem odstotku, ali pa so bile izplačane neredno. Med vzroki za neizplačevanje plač navajajo, da je pri 59 podjetjih prišlo do tega zaradi neustavitve dohodka, pri 39 zaradi nepopolnih terjatev, v 53 primerih zaradi neurejenega poslovanja, v 15 primerih zaradi pomanjkanja obratnih sredstev, torej zato, ker so razpoložljiva sredstva uporabili v druge namene itd.

Iz anketnega materiala je razvidno, da gre tu v 90 odstotkih primerov za manjše kmetijske, trgovinske, gostinske, gradbene in podobne gospodarske organizacije. Ta pojav kljub temu kaže, da se niso vedno ravnali po predpisih, da finančne inspekcije in inšpekcije dela, ki so dolžne skrbeti za izvajanje predpisov, niso učinkovito opravljale svoje dolžnosti, niti niso te opravljali občinski ljudski odbori. Niti lokalne družbene organizacije in organi delavskega samoupravljanja niso storili svojih korakov, da bi se taki primeri ne dogajali.

S to odločbo se seveda nikakor ne zmanjšuje odgovornost oseb v gospodarski organizaciji in kontrolnih organov, ki so dolžni, da skrbijo za redno izplačevanje plač, kar prav tako velja tudi za organe delavskega samoupravljanja in krajevne sindikalne organizacije, ki morajo stalno skrbeti za redno izplačevanje plač. Posebno bi se moral občinski ljudski odbor, na katere neposredno pade obveznost zagotovitve izplačila, truditi, da do takih primerov ne pride, ali pa da to svojo obveznost ne podaljšuje v nedogled, s tem ko okelevajo, da bi predlagali likvidacijo gospodarskih organizacij, ki nimajo ekonomskih pogojev za nadaljnje delo. Tak predlog je v tem primeru popolnoma umesten in v skladu z našim gospodarskim sistemom. Tak predlog za likvidacijo gospodarskih organizacij, ki nimajo ekonomskih pogojev za delo, lahko predlagajo tudi banke in drugi njihovi upniki, do katerih ne izpolnjujejo prevzetih obveznosti, a se te pravice ne poslužujejo in tako povzročajo vsej skupnosti objektivno škodo.

O tem tako občutljivem vprašanju neizplačevanja zasluženih plač, bi moral ne glede na to, kako je po svojem obsegu in številu primerov pomemben in pogost pojav, več razpravljati

ZUNANJA TRGOVINA V PRVEM POLLETJU 1956

V prvem polletju smo dosegli izvoz v vrednosti 42 milijard dinarjev. Izvoz tega razdobja je za 10 milijard večji, kakor je bil izvoz v prvem polletju lani.

Ob istem času smo uvozili za 75 milijard dinarjev ali za 5 milijard več kakor lani. Hitrejši porast izvoza je vplival na trgovinsko bilanco naše države, da se je zmanjšal deficit za približno 5 milijard dinarjev. Porast uvoza v znesku 5 milijard dinarjev v primerjavi z lanske realizacije je delno rezultat povečanja dobav iz tridelne pomoči ZDA, Velike Britanije in Francije. Te dobave so dejansko letos za 3 milijarde din

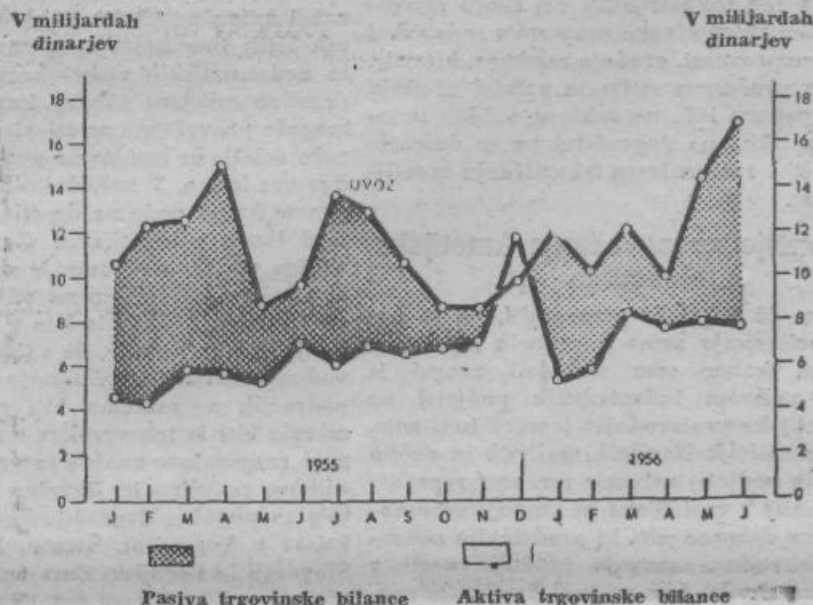
uvoza kmetijskih pridelkov. Razlogov za ta pojav je več vrst. Temeljni razlog tiči v počasnem tempu porasta kmetijske proizvodnje, ki je le nekaj višja, kakor je bila pred vojno. Na to so nadalje vplivale tudi velike spremembe v strukturi prebivalstva, ki so zaradi relativnega zmanjšanja kmečkega prebivalstva ob hkratnem absolutnem porastu prebivalstva dovedle do povečanja potrebnje kmetijskih pridelkov. K temu so prav tako prispevala sušna in nerodovitna leta.

Težnja povečanja izvoza kmetijskih pridelkov v vseh mesecih prvega polletja je potemtakem zelo pomembna.

transportnih sredstev. Tako smo v prvem polletju letos dobavili Švici dve prekoceanski ladji z nad 10.000 brt, kar predstavlja pomemben uspeh.

Povečal se je tudi izvoz različnih končnih izdelkov. Hkrati je bil zmanjšan izvoz izdelkov primarne obdelave, posebno surovin, kar je prav tako zelo ugodna okolščina.

Nasprotno pa kaže uvoz v prvem polletju letos povečanje uvoza izdelkov primarne obdelave, zlasti kmetijskih izdelkov, posebno umetnih gnojil za kmetijstvo, ob hkratnem občutnem padcu uvoza strojev in transportnih sredstev. Ustvarjena struktura uvoza bi bila potemtakem zelo ugodna, če je ne bi

večje, kakor so bile v istem razdobju lani.

Če od realiziranega uvoza odbijemo uvoz na račun pomoči in pogledamo zunanjo trgovino v ožjem smislu, je podoba trgovinske bilance še ugodnejša. Pasiva, ki je lani v komercialnem poslovanju znašala 13,5 milijarde, je bila zmanjšana na 6,5 milijarde. To je hkrati tudi najpomembnejši uspeh naše zunanjetrgovinske dejavnosti v prvi polovici letošnjega leta glede na to, da je najvažnejša naloga naše gospodarske politike postopno zmanjšanje pasive v trgovinski bilanci države.

Letni plan izvoza je bil ustvarjen v prvem polletju z okrog 50 odstotki, medtem ko je bil plan uvoza nekoliko presežen. Ker zunanja trgovina zadnjih let stalno kaže povečanje izvoza v drugem polletju ob določenem padcu uvoza, lahko pričakujemo, da bo plan zunanje trgovine v celoti izpolnjen, pri izvozu pa celo nekoliko presežen.

Dosežen je bil uspeh tudi v spremembi strukture, ki se je zelo izboljšala tako pri uvozu kakor pri izvozu.

Za izvoz je značilno povečanje udeležbe kmetijskih pridelkov. Eden izmed vzrokov pasive v trgovinski bilanci naše države po vojni je stalno večanje

tudi okrajni ljudski odbori. To pa ne samo zaradi tega, ker so splošno dolžni skrbeti za izvajanje predpisov in duha našega gospodarskega sistema, temveč tudi zato, ker so posredno tudi sami materialno zavezani.

Voja Rakčič

Večjega pomena je tudi dejstvo, da v našem izvozu stalno narašča udeležba strojev in uvoz pšenice in masti.

Struktura zunanjetrgovinske zamenjave, januar—julij

	Izvoz		Uvoz	
	1955	1956	1955	1956
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0
Hrana	22,0	27,0	30,3	26,2
Tobak in pijače	11,5	11,5	—	—
Surovina	31,5	21,9	18,0	17,8
Goriva in maziva	1,4	0,8	7,3	9,1
Živalske in rastlinske maščobe	0,0	0,0	0,8	1,6
Kemični izdelki	5,4	4,5	5,7	6,7
Stroji in transportna sredstva	2,3	4,4	25,1	16,9
Razni končni izdelki	25,1	28,8	12,6	11,7
Drugo	0,8	1,1	0,2	0,0

Po namenu proizvodov se je v uvozu prvega polletja letos v primerjavi z istim razdobjem lani najbolj povečal uvoz blaga za široko potrošnje in reprodukcijskega materiala. Uvoz investicijskih dobrin in opreme občutno pada.

Struktura uvoza

	1955	1956	Indeks prvo polletje v milijonih din.
Reprodukcijski material	33.080	37.864	112,3
Investicijski material in oprema	13.921	9.083	65,2
Blago široke potrošnje	21.614	28.640	132,5
Skupaj	68.620	74.864	109,1

V razmerju do prejšnjih razdobj je bil v letošnjem polletju povečan izvoz v ZSSR, Švico, ČSR, Grčijo in ZDA, kakor tudi uvoz iz ZDA, Italije, ZSSR, Velike Britanije, Francije, ČSR, Švice in Poljske. Manjši je bil izvoz v Veliko Britanijo, Francijo in Turčijo, a uvoz iz Zahodne Nemčije, Avstracije, Japonske, Nizozemske in Turčije.